

Toetsing Wet natuurbescherming

Zonnepark, Hoogeveen

Eelerwoude

kleurt het landelijk gebied

Toetsing Wet natuurbescherming

Zonnepark, Hoogeveen

Definitief

Opdrachtgever

Pardal
Broekstraat 16
7031 EV Wehl

Opdrachtnemer

Eelerwoude BV
Mossendamsdwarsweg 3
7472 DB Goor

Projectgegevens:

Projectnummer: P9358

Datum: 26-9-2019

Projectleider:

Opgesteld:

Gecontroleerd:

Onderzoek van Eelerwoude voldoet aan de eisen die het bevoegd gezag stelt. Eelerwoude is lid van het Netwerk Groene Bureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte. Het Netwerk heeft een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbende een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd, conform de geldende wet- en regelgeving ten aanzien van flora en fauna. Desondanks zal nooit een 100% volledig beeld van de aanwezige flora en fauna gegeven kunnen worden. Natuur is dynamisch, situaties kunnen veranderen.

De opmaak van dit rapport gaat uit van dubbelzijdig afdrukken.

INHOUD

1	INLEIDING	4
1.1	Aanleiding	4
2	HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING	5
2.1	Huidige situatie	5
2.2	Voorgenomen ontwikkeling.....	5
3	NATUURWETGEVING EN -BELEID	9
3.1	Inleiding.....	9
3.2	Bescherming van soorten	9
3.3	Bescherming van gebieden	9
3.4	Bescherming van houtopstanden	10
3.5	Natuurnetwerk Nederland.....	12
4	METHODE	13
4.1	Bureauonderzoek.....	13
4.2	Terreinbezoek	13
5	BESCHERMDE SOORTEN	15
5.1	Planten	15
5.2	Zoogdieren	16
5.2.1	Vleermuizen	16
5.2.2	Overige zoogdieren.....	18
5.3	Vogels	20
5.4	Reptielen	22
5.5	Amfibieën	22
5.6	Vissen	22
5.7	Ongewervelden.....	23
6	CONCLUSIE	24
6.1	Conclusie bescherming soorten	24
6.2	Conclusie bescherming gebieden.....	25
6.3	Conclusie bescherming houtopstanden	25
6.4	Conclusie Natuurnetwerk Nederland	25
6.5	Uitvoerbaarheid van de plannen	25
6.6	Geldigheid onderzoek	26
7	LITERATUURLIJST	27
	BIJLAGE 1 WETTELIJK KADER NATUURWETGEVING	28

1

INLEIDING

1.1 Aanleiding

De initiatiefnemer is voornemens binnen het plangebied een zonnepark te realiseren, gelegen langs de Het Oosterveld in de gemeente Hogeveen. Het plangebied heeft een oppervlakte van ongeveer 9 hectare.

In verband met deze ontwikkelingen is een toetsing van de plannen aan de natuurwetgeving en het natuurbeleid noodzakelijk. Met deze toetsing moet duidelijk worden hoe de ontwikkelingen gerealiseerd kunnen worden binnen de kaders van de natuurbescherming.

Eerste stap in deze toetsing is het uitvoeren van een verkennend onderzoek. Op basis van een bureauonderzoek en een veldbezoek wordt aan de hand van aanwezige terreintypen en toevallige waarnemingen van soorten zo goed mogelijk ingeschat welke beschermde gebieden en plant- en diersoorten aanwezig (kunnen) zijn. Op basis daarvan worden uitspraken gedaan over de (mogelijke) effecten van de voorgenomen ontwikkeling en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen. Voorliggende rapportage gaat hier verder op in.

2

HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING

2.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt ten zuiden van Hoogeveen ter hoogte van Ten Arlo, binnen de gemeente Hoogeveen en in de provincie Drenthe. De westkant van het plangebied wordt afgesneden door de N48 en grenst aan de noordkant met knooppunt Hoogeveen, de A37. Momenteel bestaat het grondgebruik in het plangebied uit akkerbouwgrond met teelt van maïs, bieten en gerst. Binnen het plangebied is slechts een klein schuurtje aanwezig die gebruikt wordt als berging van landbouwkundig materiaal. Verdere bebouwing ontbreekt in het plangebied, maar is wel aanwezig in het verlengde van Het Oosterveld aan de noord-noordoostzijde. Langs Het Oosterveld staan enkele woonboerderijen met agrarische gebouwen. Opgaande beplanting is aanwezig ter hoogte van het Oosterveld en rondom de erven van de omringende percelen. De inrit van het perceel bestaan aan de rechterkant uit eiken laanbomen. Aan de noordkant van het plangebied is een griend aanwezig met een klein bosje van struweel. Rondom het plangebied liggen agrarische landbouwgronden en graslanden, voornamelijk in gebruik voor het verbouwen van mais en hooi. Permanent watervoerende elementen bestaan uit twee sloten die aan beide zijden van het plangebied liggen (noord en noordoostkant). In het plangebied is geen verlichting aanwezig. Figuur 1 toont de ligging van het plangebied, enkele foto's van het plangebied van het veldbezoek zijn opgenomen in figuur 2.

2.2 Voorgenomen ontwikkeling

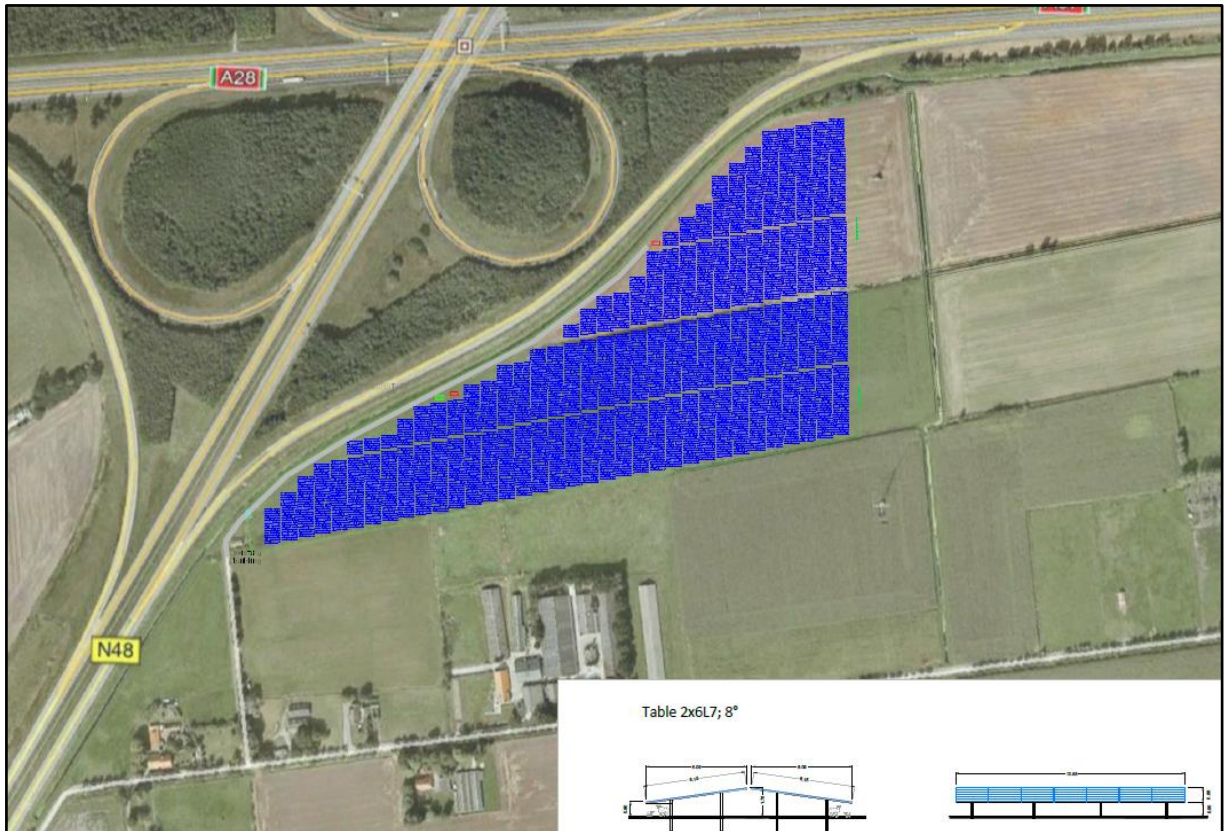
Het zonnepark dat gerealiseerd wordt zal ongeveer 9 hectare grond in beslag nemen. Binnen het plan wordt een 9,5 MW installatie gebouwd, bestaande uit circa 28.000 panelen. De panelen worden in rijen opgesteld en bevestigd aan frames die verticaal in de grond worden verankerd. Voor optimale opbrengst worden de panelen in oost/westelijke richting geplaatst en onder een optimale hellingshoek gebouwd. In figuur 3 en 4 wordt een schets weergegeven van de opstelling van dit zonnepark. Voor het zonnepark is het doel dat het terrein door schapen wordt begraasd. Daarnaast wordt ingezet op versterking van de flora en fauna. In overleg met Agrarische Natuur Drenthe wordt de randbeplanting bepaald. Door dit extensief beheer ontstaat een gebied met kruidig grasland dat ruimte biedt voor meervoudig ruimtegebruik.

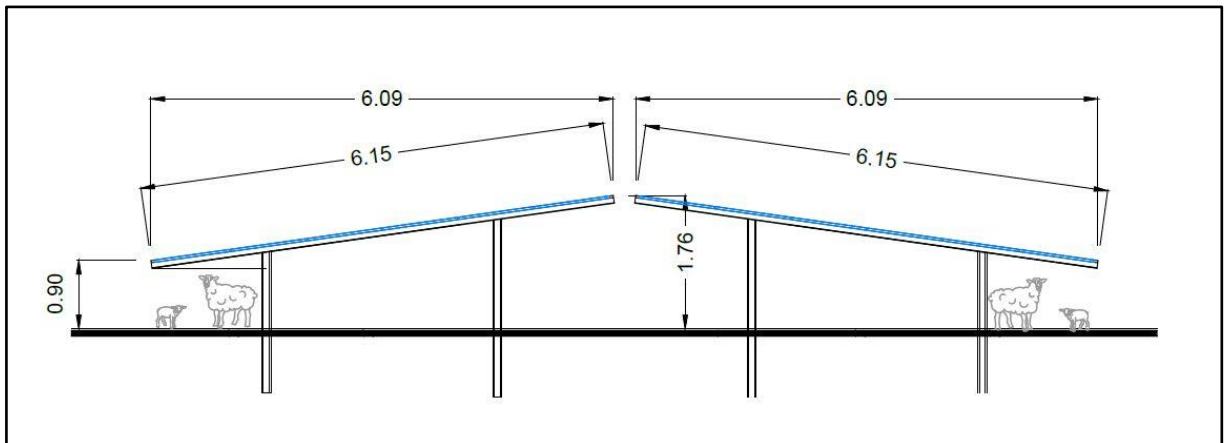
Figuur 1. Ligging en luchtfoto plangebied, huidige situatie.

Figuur 2. Impressie plangebied, situatie op 26 februari 2019.

Figuur 3. Opstelling panelen. Bron: Greencells group, 2019

Figuur 4. Afmetingen en positie zonnepanelen. Bron: Greencells group, 2019

3

NATUURWETGEVING EN -BELEID

3.1 Inleiding

De Wet natuurbescherming bestaat uit drie onderdelen: de bescherming van soorten, de bescherming van gebieden en de bescherming van houtopstanden. De kern van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland, dat een samenhangend netwerk vormt van natuurgebieden. De provincies zijn het bevoegd gezag en alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid is het Rijk het bevoegd gezag. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de relevante wetgeving en het natuurbeleid voor het plangebied.

3.2 Bescherming van soorten

Het uitgangspunt bij het onderdeel soortenbescherming is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. De wet kent een drietal beschermingsregimes; beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn, beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn en beschermingsregime “andere soorten”. Daarnaast zijn landelijk van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd. Elk beschermingsregime heeft zijn eigen verbodsbepalingen.

Voor ieder ruimtelijk plan is het verplicht om te toetsen of deze leidt tot overtreding van de betreffende verbodsbepalingen. Wanneer er sprake is van een overtreding dient er onderzocht te worden of er een vrijstelling geldt. Indien dit niet mogelijk blijkt, is het nodig om na te gaan of een ontheffing kan worden verkregen. Bijlage 1 gaat verder in op het wettelijk kader bij toetsing aan de Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming.

Gevolgen plangebied

De bescherming van soorten is overal en altijd van toepassing bij ontwikkelingen. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten en welke effecten de voorgenomen ontwikkeling heeft op deze soorten.

3.3 Bescherming van gebieden

Met het onderdeel gebiedenbescherming worden binnen de Wet natuurbescherming de Natura 2000-gebieden beschermd. Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en gebieden die zijn aangemeld op grond van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Voor alle gebieden gelden

instandhoudingsdoelstellingen. De kern van de bescherming is dat deze instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mogen worden gebracht.

Activiteiten mogen geen negatieve effecten hebben op de waarden waarvoor het gebied is aangewezen. Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden.

Gevolgen plangebied

Niet stikstof-gerelateerde effecten:

In de omgeving van het plangebied liggen enkele Natura 2000-gebieden. Op ongeveer 9 km afstand liggen de dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden Mantingerzand en Dwingelderveld. De aard van de voorgenomen werkzaamheden en ontwikkeling maakt dat de effecten uitsluitend tot het plangebied of in de zeer directe zone eromheen beperkt blijven. Gezien de afstand tot de Natura 2000-gebieden, de invulling van de tussenliggende gebieden en de voorgenomen werkzaamheden is er derhalve geen reden om aan te nemen dat er kans is op een belemmering van de kernopgaven van het Natura 2000-gebied, zij het door een rechtstreekse invloed, cumulatieve invloed of externe werking. Een toetsing op grond van de Wet natuurbescherming wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

3.4 Bescherming van houtopstanden

Het omhakken of rooien van bossen is niet zomaar toegestaan in de Wet natuurbescherming. Dit geldt ook bij het rooien of het verrichten van handelingen die de dood of ernstige beschadiging van bomen tot gevolg hebben. Hieronder valt ook beschadiging door vee. Onder bos wordt verstaan:

- alleen bossen die buiten de 'bebouwde kom Boswet' liggen;
- alle beplantingen van bomen die groter zijn dan 10 are (1.000 m²);
- bomen in een rijbeplanting, als de rij uit meer dan 20 bomen bestaat.

De gemeente stelt de grenzen van de 'bebouwde kom Boswet' bij besluit vast. Deze grenzen kunnen afwijken van de 'bebouwde kom Verkeerswet'. Het besluit wordt door de provincie goedgekeurd. De grenzen zijn bij de gemeente na te vragen.

De bescherming van houtopstanden kent twee belangrijke instrumenten: meldingsplicht en herplantplicht. Een kapmelding is verplicht bij de kap van bomen buiten de bebouwde kom indien kap plaatsvindt in een houtopstand. Veelal geldt een 1 op 1 herplantplicht. Provincies bepalen welke gegevens bij een melding moeten worden aangeleverd. Voor het vellen van een houtopstand in verband met realisatie van een Natura 2000-doel is er geen herplantplicht.

De voorgenomen kap van een houtopstand hoeft niet gemeld te worden als het gaat om:

- houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom;
- houtopstanden op erven of in tuinen;
- fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
- naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar;
- kweekgoed;

- uit populieren of wilgen bestaande:
 - wegbeplantingen;
 - beplantingen langs waterwegen, en
 - eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- het dunnen van een houtopstand;
- uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij:
 - ten minste eens per tien jaar worden geoogst;
 - bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en
 - zijn aangelegd na 1 januari 2013.
- het vellen van houtopstanden ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel;
- het vellen van houtopstanden voor de aanleg en het onderhoud van brandgangen op natuurterreinen;
- het vellen van houtopstanden en herbeplanten op een wijze die is beschreven in een goedgekeurde gedragscode.

De provincie kan een kapverbod opleggen. Mag er wel worden gekapt, dan moeten er meestal ook nieuwe bomen worden aangeplant. De provincie kan een ontheffing of vrijstelling verlenen. Dit hangt ervan af of er hiervoor een provinciale verordening is opgesteld. Mogelijk is ook een omgevingsvergunning nodig. Het aanvragen van deze vergunning en het indienen van een kapmelding moet apart van elkaar uitgevoerd worden.

Gevolgen plangebied

Er worden binnen het plangebied geen bomen gekapt. Een nadere toetsing van houtopstanden is daarom niet noodzakelijk.

3.5 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. In de wet heet dit de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Provincies hebben hiervoor soms een andere benaming.

Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Het Natuurnetwerk is de kern van het Nederlandse natuurbeleid. De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurnetwerk. In of in de directe nabijheid van de NNN geldt het 'nee, tenzij'- principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten.

Wanneer bij een ontwikkeling mogelijke effecten op de NNN denkbaar zijn, is het noodzakelijk een NNN-toetsing uit te voeren.

Gevolgen plangebied

Het plangebied ligt niet in NNN begrensde gebied. Van negatieve effecten op NNN begrensde gebied is dan ook geen sprake. Een nadere toetsing van de voorgenomen ontwikkeling aan de wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN wordt niet noodzakelijk geacht.

4

METHODE

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van bestaande inventarisatiegegevens en een verkennend veldbezoek.

4.1 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is indien beschikbaar gebruik gemaakt van landelijke, provinciale en regionale verspreidingsinformatie;

- Uit de landelijke verspreidingsinformatie uit atlassen, die deels gedateerd is, moet blijken of nabij de locaties in het verleden strikt beschermde soorten zijn aangetroffen. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn daarbij veelal niet bekend. Deze gegevens hebben vaak betrekking op atlasblokken (5x5 kilometer), en veelal betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied.
- De flora- en faunadatabase van Eelerwoude is eveneens geraadpleegd. Eelerwoude heeft meerder onderzoeken in de nabije omgeving uitgevoerd. De data van deze onderzoeken zijn opgeslagen in deze database.

4.2 Terreinbezoek

Op basis van een veldbezoek is de geschiktheid van het onderzoeksgebied voor de verwachte soorten en/of soortgroepen beoordeeld. Het veldbezoek is overdag door R. Kroeskop uitgevoerd, ecologisch adviseur bij Eelerwoude (zie kader). Het veldbezoek is uitgevoerd op 26 februari bij 5°C, heldere hemel, zonnig weer en windkracht 1. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten genoteerd.

Kader – ecologisch deskundige

De veldmedewerkers van Eelerwoude beschikken over een uitgebreide ervaring met de betreffende soortgroepen en voldoen aan de criteria van 'ecologisch deskundige'. Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- *op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of*
- *op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of*
- *als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.*

5

BESCHERMDE SOORTEN

Dit hoofdstuk beschrijft de tijdens het veldbezoek waargenomen soorten, al dan niet aangevuld met gegevens uit de literatuur en andere informatiebronnen. Vervolgens worden eventuele effecten beschreven als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

5.1 Planten

Voorkomen en functie

Het huidige grondgebruik van het plangebied bestaat uit intensieve, agrarische akkerbouw met in het verleden maïs, bieten en verleden jaar gerst. Binnen het plangebied zijn voornamelijk soorten aangetroffen welke kenmerkend zijn voor akkergronden. Drentse akkers worden onderscheiden van andere akkers elders in Nederland door hun voedsel en kalkarmoede. Aangetroffen zijn onder andere braam, gele ganzenbloem, akkerkool, gestreepte witbol, klaver, gewoon duizendblad, smalle weegbree en vogelmuur. Beschermde plantensoorten zijn niet aangetroffen binnen het plangebied (in deze tijd van het jaar is dat ook niet te verwachten) en worden hier op basis van de groeiplaatsomstandigheden ook niet verwacht. Uit verspreidingsgegevens zijn tevens geen waarnemingen of locaties bekend van beschermde planten.

Effecten en ontheffing

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde soorten aangetroffen dan wel te verwachten. Daarom zijn negatieve effecten op beschermde flora uitgesloten.

Met de realisatie van het zonnepark kan de soortenrijkdom bij een juist beheer en inrichting toenemen. Door extensieve begrazing met schapen tussen de panelen toe te passen ontstaat plaatselijk meer open plekken. Deze open plekken zijn gunstig voor pionier soorten en andere kruidachtige. Er dient voor een goede vegetatieve ontwikkelingen wel voldoende tussenruimte te zitten tussen de panelen.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde flora niet noodzakelijk.

5.2 Zoogdieren

5.2.1 Vleermuizen

Voorkomen en functie

In het plangebied is tijdens het dagbezoek beoordeeld of de locatie geschikt is voor vleermuizen. Hierbij is onderscheid gemaakt in: verblijfplaats, vliegroute en foerageergebied. Op basis van geografische ligging en bekende verspreiding kunnen een aantal soorten gebruik maken van het plangebied waaronder gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en Rosse vleermuis.

Verblijfplaats

Vleermuizen maken gedurende het jaar gebruik van een netwerk van vaste rust- en verblijfplaatsen. Deze verblijfplaatsen kunnen o.a. de volgende functies hebben:

- kraamverblijfplaats;
- zomerverblijfplaats;
- paar- en/of baltsverblijfplaats;
- winterverblijfplaats.

Kader - vleermuisverblijfplaatsen

Onder de vleermuizen zijn gebouwbewonende en/of boombewonende soorten aanwezig. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn hoofdzakelijk gebouwbewonend. Rosse vleermuis is voornamelijk boombewonend en ruige dwergvleermuis bewonen zowel bomen als gebouwen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Holten en spleten in bomen en ruimtes achter loszittend schors zijn voorbeelden van verblijfplaatsen in bomen.

Vanuit de verschillende functies van de verblijfplaats worden weer andere eisen gesteld aan bijvoorbeeld het klimaat, de toegankelijkheid en de expositie van het verblijf ten opzichte van de zon. Als kraamverblijfplaats worden meestal gebouwen en/of bomen uitgekozen waarbinnen een constant klimaat heerst. Bij gebouwen zijn dit voornamelijk woningen met een spouwmuur of een geïsoleerd dak. Sommige vleermuizen hebben aan een opening van 1-2 cm voldoende om naar binnen te kruipen. Bij bomen gaat het meestal om dikke, oude bomen met een dikke restwand.

Verblijfplaatsen van zowel boom- als gebouwbewonende soorten zijn in het plangebied uit te sluiten, omdat geschikte bebouwing ontbreekt en de aanwezige bomen ongeschikt zijn als potentiële verblijfplaats. Het schuurtje binnen het plangebied bestaat enkel uit plaatwerk, zonder tussenruimten die geschikt zijn voor gebouwbewonende vleermuizen, daarnaast blijft het schuurtje behouden. In de stammen van de eiken zijn geen holten of spleten waargenomen waar vleermuizen tussen kunnen kruipen. De omringende erven met bebouwing aanwezig langs Het Oosterveld is in potentie wel geschikt als verblijfplaats voor gebouwbewonende vleermuizen.

Foerageergebied en vliegroutes

Het plangebied is in de huidige staat naar verwachting marginaal geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. Vanwege het zeer intensieve grondgebruik is er in de huidige situatie weinig geschikt leefgebied voor insecten welke de prooidieren voor vleermuizen vormen. De sloten met struweel aan de noordkant beschikt over voldoende insect aantrekkende werking voor vleermuizen om te jagen. In de verre omgeving rond het

plangebied is geschikter foerageergebied voor vleermuizen aanwezig, onder meer langs de bouselementen en houtwallen. Vanwege het ontbreken van vlieggeleiding in het plangebied kunnen vliegroutes worden uitgesloten. De laanbeplanting aan de zuidkant (entree naar het perceel) wordt mogelijk wel gebruikt als vlieggeleiding voor vleermuizen, deze blijft gehandhaafd.

Kader - vleermuisvliegroutes

Vleermuizen maken gebruik van lijnvormige landschapselementen zoals bomenrijen en singels om zich langs te verplaatsen. Een aaneengesloten kronendak heeft hierbij de voorkeur. Van vleermuizen is bekend dat onderbrekingen in de lijnstructuur maximaal 100 tot 200 meter mogen bedragen (kleinere en langzaam vliegende soorten 50 meter). Wanneer de onderbrekingen groter zijn dan deze afstand kunnen sommige soorten deze afstand niet overbruggen en zullen ze uitwijken naar alternatieve vliegroutes en foerageergebieden.

Effecten en ontheffing

Alle vleermuissoorten zijn strikt beschermd onder de Wet natuurbescherming (Wnb). Het verjagen, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, alsmede het verstoren of vernielen van vaste verblijfplaatsen (inclusief de functionele leefomgeving), is verboden vanuit de wet natuurbescherming. De functionaliteit van de verblijfplaatsen van vleermuizen dient ten allen tijde gegarandeerd te blijven.

Effecten op verblijfplaatsen van vleermuizen zijn uit te sluiten, omdat deze ontbreken in het plangebied. Er zijn hier geen effecten te verwachten, omdat alle aanwezige beplanting behouden blijft. Omdat de voorgenomen ontwikkeling niet voorziet in een toename van verlichting, worden op dit gebied geen negatieve effecten op de geschiktheid van het gebied voor vleermuizen verwacht.

Verwacht wordt dat met de realisatie van de voorgenomen ontwikkeling en het daarmee veranderende grondgebruik de insectenrijkdom in het plangebied toe zal nemen, hetgeen een positief effect kan hebben op het foerageergebied van vleermuizen. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing wordt voor vleermuizen niet noodzakelijk geacht.

Conclusie: Voorgenomen ontwikkeling leidt niet tot negatieve effecten op vleermuizen. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing wordt voor vleermuizen niet noodzakelijk geacht.

5.2.2 Overige zoogdieren

Voorkomen en functie

Het is aannemelijk dat het plangebied onderdeel uit maakt van het leefgebied van verschillende, algemeen voorkomende grondgebonden zoogdieren waaronder ree, vos, haas, konijn, mol, kleine marterachtigen en algemene (spits)muizensoorten. Het betreft soorten die beschermd zijn onder de Wet natuurbescherming. In de provincie Drenthe zijn deze algemene soorten vrijgesteld.

Mogelijk maakt het plangebied eveneens deel uit van het leefgebied van de nationaal beschermde steenmarter. Van deze soort zijn diverse waarnemingen bekend in de directe omgeving. Het plangebied is geschikt als biotoop voor de steenmarter, omdat er ruim aanbod aanwezig is van voedsel op de akkers. Voor overige beschermde soorten ontbreekt dergelijk geschikt biotoop in het plangebied. Derhalve vormen de aangrenzende grote wegen A37 en de N48 een behoorlijke barrière voor deze soorten.

Naast steenmarter zijn er in de hele omgeving waarnemingen bekend van das (zie figuur 5). Das komt algemeen voor in Drenthe en bevindt zich vooral in de hogere delen (bos en perceel randen) van Hoogeveen. Vooral akkergewassen kool en bieten is voor das geschikt voedsel. Das is ook een soort die een groot territorium heeft en flinke afstanden kan afleggen van perceel naar perceel. Tijdens het veldbezoek is gezocht naar sporen, prenten of latrines die wijzen op de aanwezigheid van das. Echter zijn er geen burchten, sporen of aanwijzingen hiervan binnen het plangebied gevonden.

Figuur 5. Das. Foto: Jaap Lujendijk

Effecten en ontheffing

De ingreep zal naar verwachting met name een positief effect hebben op zowel de algemene zoogdieren als de beschermde steenmarter. Met de verandering van de vegetatie nemen ook de mogelijkheden voor voedsel en dekking voor grondgebonden zoogdieren toe. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing wordt voor grondgebonden zoogdieren niet noodzakelijk geacht.

Voor das geldt dat de soort niet uitgesloten kan worden van het plangebied. De kans bestaat dat das het plangebied gebruikt wordt als foerageer en migreerroute. De functionele leefomgeving van de das is ook beschermd in de Wet natuurbescherming, het plangebied dient te allen tijde beschikbaar te blijven voor de soort. Om mogelijk negatieve effecten op das te voorkomen wordt geacht de omheining van het plangebied minimaal 20 centimeter boven maaiveld te laten beginnen, zodat das, steenmarter en andere grondgebonden zoogdieren gebruik kunnen blijven maken van het plangebied.

Conclusie: Mits de voorgenomen maatregelen in acht worden genomen is nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing voor grondgebonden zoogdieren niet noodzakelijk.

5.3 Vogels

Voorkomen en functie

Alle vogels zijn als soort beschermd in de Wet natuurbescherming. Onderscheid kan gemaakt worden tussen broedvogels en vogels met jaarrond beschermde nesten. Vogels met jaarrond beschermde nesten, komen elk jaar terug bij hun nest. Deze categorie geniet binnen de Wet natuurbescherming een aparte status.

Broedvogels

Tijdens het veldbezoek zijn de volgende vogels aangetroffen: groenling, geelgors, houtduif, veldleeuwerik, kievit en scholekster. Gelet op het redelijk open biotoop en het vroegere grondgebruik kunnen soorten als gele kwikstaart (zie figuur 6) en mogelijk ook veldleeuwerik gebruik hebben gemaakt van het plangebied om te broeden afgelopen broedseizoen.

Figuur 6. Gele kwikstaart. Foto: Rinze Kroeskop, 2018

Uit verspreidingsgegevens zijn ook weidevogels bekend zoals kievit, scholekster en grutto. Deze soorten gebruiken het plangebied om te broeden. Tijdens het veldbezoek zijn roepende kieviten waargenomen. Weidevogels houden van een open landschap waar voldoende voedsel in vorm van insecten aanwezig is.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Van een aantal soorten is het nest jaarrond beschermd. Binnen het plangebied komen mogelijk een aantal jaarrond soorten voor als buizerd, steenuil, ransuil, kerkuil en ooievaar. Deze soorten gebruiken het perceel mogelijk als jaag en foerageergebied.

Verblijfplaatsen van vogelsoorten, of aanwijzingen (braakballen of uitwerpselen) hiertoe, die jaarrond van vaste rust- en verblijfplaatsen gebruik maken zijn niet aangetroffen binnen het plangebied en worden op basis van de aanwezige terreintypen ook niet verwacht. De aanwezige schuur binnen het plangebied is gecontroleerd op sporen van jaarrondsoorten en zijn niet aangetroffen. Het plangebied maakt mogelijk onderdeel uit van het leefgebied van de genoemde jaarrond soorten.

Effecten en ontheffing

Broedvogels

Alle vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. Deze verbodsbepalingen worden kunnen in veel situaties worden voorkomen door versturende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. De periode van 15 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen. Werkzaamheden binnen het broedseizoen zijn mogelijk indien is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord. Voor de Wet natuurbescherming zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar en ongeacht de zeldzaamheid van de soort. De genoemde termijn moet daarom niet al te strikt worden toegepast.

De inrichting van het voorgenomen zonnepark is ten aanzien van natuur redelijk beperkt, maar gezien het huidige grondgebruik zal het naar verwachting niet negatiever worden voor vogels. Door het zonneveld landschappelijk in te passen met inheemse kruiden en beplanting kan de biodiversiteit in vorm van insecten doen toenemen. In de randzone van het zonnepark kunnen ruigere stukken gecreëerd worden om ook soorten als geelgors een kans te bieden.

Voor weidevogels geldt dat het plangebied niet meer geschikt wordt als leef- en broedgebied. De realisatie van het zonneveld heeft een negatief effect op weidevogels, maar er vindt geen overtreding van de Wet natuurbescherming plaats. Verstoring van broedende weidevogels is wel een overtreding, de realisatie van het zonnepark dient dan ook buiten het broedseizoen plaats te vinden.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Van een aantal vogelsoorten zijn de nesten het hele jaar door beschermd. Ook de functionele leefomgeving is daarbij beschermd. Bij de aantasting van de nestlocatie en/of de functionele leefomgeving is een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk. Binnen het plangebied zijn geen horsten of nesten van jaarrond soorten waargenomen. Mogelijk maken jaarrondsoorten wel gebruik van het plangebied als zijnde jaag en foerageergebied.

Verwacht wordt dat met voorgenomen ontwikkeling geen negatieve effecten op genoemde jaarrondsoorten worden verwacht. Voor genoemde jaarrondsoorten geldt dat het plangebied ook na de ontwikkeling van het zonnepark te allen tijde toegankelijk moet blijven. Door voldoende ruimte tussen de rijen panelen te laten wat de soorten ruimte biedt om te kunnen jagen. Aanplant langs de randen biedt eveneens foerageer en dekkingsmogelijkheden voor deze soorten.

Conclusie: bij de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met nesten van vogels, de ontwikkeling van het zonnepark dient buiten het broedseizoen uitgevoerd te worden.

5.4 Reptielen

Voorkomen en functie

Reptielen zijn gebonden aan specifieke biotopen waaronder heideterreinen, venranden, veengebieden, structuurrijke ruigten en dergelijke. Dergelijk biotoop ontbreekt in het plangebied. Waarnemingen in de omgeving van het plangebied van reptielen ontbreken eveneens. De aanwezigheid van reptielen kan op basis van het ongeschikte biotoop en de bekende verspreiding worden uitgesloten in het plangebied.

Effecten en ontheffing

Beschermde reptielen worden niet verwacht in het plangebied. Negatieve effecten op reptielen wordt daarom niet verwacht. Een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor reptielen niet noodzakelijk.

5.5 Amfibieën

Voorkomen en functie

Binnen het plangebied zijn sloten aanwezig met geschikte voortplantingscondities voor algemene soorten als bruine kikker, bastaardkikker en kleine watersalamander. Gelet op het gebrek aan dekking en het intensieve grondgebruik is het plangebied als landbiotoop ongeschikt voor amfibieën. Met toename van de structuurrijkdom wordt het plangebied wel geschikter als landbiotoop voor algemeen voorkomende amfibieën.

Effecten en ontheffing

De huidige sloten blijven met de ontwikkeling behouden. Er zijn geen geschikte voortplantingswateren binnen het plangebied vanwege de landbouwfunctie. Het kan voorkomen dat algemene soorten als bruine kikker en gewone pad (proberen) hier voort te planten. Hiervoor is het plangebied met intensieve landbouw en daarnaast het ontbreken van insectenrijke ruigten en dekking ongeschikt. De voorgenomen ontwikkeling zal naar verwachting niet leiden tot een negatief effect op de algemeen voorkomende amfibiesoorten. De situatie van de sloten blijft onveranderd.

Conclusie: Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is voor amfibieën niet noodzakelijk.

5.6 Vissen

Voorkomen en functie

De sloten langs de randen van het plangebied worden mogelijk gebruikt als leefgebied en voortplantingswater voor algemeen voorkomende vissoorten waaronder drie- en tiendoornige stekelbaars. Beschermde soorten kunnen op basis van bekende verspreidingsgegevens en het ontbreken van biotoop worden uitgesloten in het plangebied.

Effecten en ontheffing

Beschermden vissen zijn niet in het plangebied aanwezig, deze worden op basis van het aanwezige biotoop ook niet verwacht. Derhalve vinden er geen werkzaamheden plaats aan de aangrenzende sloten. Er worden dan ook geen effecten op beschermde vissen verwacht. Een ontheffing Wet natuurbescherming is niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde vissen niet noodzakelijk.

5.7 Ongewervelden

Voorkomen en functie

Binnen het plangebied ontbreekt geschikt biotoop voor beschermde ongewervelden (dagvlinders, libellen, kevers) In de directe omgeving zijn algemenere vlindersoorten bekend als kleine vuurvlinder, klein koolwitje en bont zandoogje. Van libellen en juffers komen soorten als platbuik, viervlek en bruine glazenmaker voor. Het plangebied is alleen geschikt voor deze soorten om te jagen langs de slootranden.

Effecten en ontheffing

De aanwezigheid van beschermde soorten ongewervelden kan op basis van biotoop en bekende verspreiding worden uitgesloten in het plangebied.

Conclusie: Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is voor beschermde ongewervelden niet noodzakelijk.

6

CONCLUSIE

Op basis van deze quickscan worden de onderstaande conclusies getrokken.

6.1 Conclusie bescherming soorten

Het plangebied biedt een potentieel habitat voor een aantal beschermde soorten. Hoewel er geen gerichte en uitgebreide veldinventarisatie heeft plaatsgevonden, is op basis van de beschikbare literatuurgegevens en eenmalig veldbezoek vastgesteld dat het terrein mogelijk van belang is voor enkele algemeen beschermde soorten met een landelijke vrijstelling en voor enkele soorten zonder deze vrijstelling. Voor veel soorten maakt het plangebied onderdeel uit van het leefgebied van de betreffende soort. De voorgenomen ontwikkeling kan naar verwachting een positieve bijdrage leveren als er biotoopverbetering in en rondom het plangebied gerealiseerd wordt. Met biotoopverbetering wordt bedoeld: inheemse kruiden en bloeiende één of meerjarige gewassen door extensieve begrazing met bijvoorbeeld schapen toe te passen tussen de panelen, over hoekjes creëren in vorm van struweel met bijvoorbeeld meidoorn, braam, roos, sleedoorn, veldesdoorn of vuilboom, randen creëren in vorm van akkerranden met één of meerjarige inheemse en streekeigen zaadmengsels en het in de winter laten staan van uitgebloeide vegetatie wat als voedsel fungeert voor overwinterende vogels.

Ten aanzien van beschermde soorten gelden de volgende aandachtspunten:

Zoogdieren

Negatieve effecten op steenmarter en das worden niet verwacht, mits het plangebied te allen tijde toegankelijk blijft. Door het hek 20 centimeter vanaf het maaiveld te laten beginnen, kunnen steenmarter en andere (kleinere) zoogdieren gebruik blijven maken van het plangebied.

Vogels

Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. In veel situaties kan dit voorkomen worden door versturende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. In de regel wordt 15 maart tot 15 juli aangehouden als broedperiode, maar omdat veel soorten ook laat of vroeg broeders zijn, moet deze datum niet al te strikt toegepast worden.

Van de genoemde jaarrondsoorten als buizerd, ooievaar, kerkuil en steenuil worden negatieve effecten niet verwacht. Ook na de ontwikkeling van het zonnepark blijft het perceel toegankelijk voor deze soorten. Als er biotoopverbetering plaats zal vinden neemt mogelijk het prooiaanbod toe voor deze soorten toe (muizen etc.). Voor weidevogels geldt dat er een negatief effect optreedt. Met de realisatie van het zonneveld krijgen weidevogels niet de kans om meer om te broeden, echter is dit geen overtreding van de Wet natuurbescherming.

Mits de bovengenoemde maatregelen voor beschermde soorten in acht worden genomen, is nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing niet noodzakelijk.

6.2 Conclusie bescherming gebieden

In de directe omgeving van het plangebied ligt een Natura 2000-gebied. De aard van de voorgenomen werkzaamheden en ontwikkeling maakt dat de effecten uitsluitend tot het plangebied of de zeer directe zone eromheen beperkt blijven. Nadere toetsing wordt niet noodzakelijk geacht.

6.3 Conclusie bescherming houtopstanden

Er worden binnen het plangebied geen bomen gekapt. Een nadere toetsing van houtopstanden is daarom niet noodzakelijk.

6.4 Conclusie Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied en omliggende gebied maakt geen onderdeel uit van de NNN. Met de voorgenomen werkzaamheden worden geen negatieve effecten verwacht op de wezenlijke waarden en kenmerken van de NNN. Van afname van areaal is geen sprake, tevens worden geen effecten verwacht die de wezenlijke waarden en kenmerken van de NNN significant aantasten. Een toetsing aan het NNN-beleid wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

6.5 Uitvoerbaarheid van de plannen

Vanuit de eisen van het natuurbeleid NNN is het plan uitvoerbaar. Ook vanuit de Wet natuurbescherming is het plan uitvoerbaar met betrekking tot de onderdelen gebiedenbescherming, soorten en houtopstanden.

6.6 Geldigheid onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de landelijk geldende richtlijnen. De bevoegde gezagen hanteren de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar beschermde soorten:

“ Onderzoeksgegevens mogen maximaal 3 jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recenter zijn.”

Voor onderzoeken waar alleen algemeen voorkomende soorten, de overige beschermde soorten van de Wet natuurbescherming aan de orde zijn, mag worden volstaan met een geldigheid van 5 jaar. Waarbij ook geldt dat er in die periode weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen optreden.

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 2.2. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

LITERATUURLIJST

- Bos, F., Bosveld, M., Groenendijk, D., Swaay, C. van, & Wynhoff, I. (2006). *De dagvlinders van Nederland, - Nederlandse fauna 7*. Leiden, Nederland: KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland.
- Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters & J.C. Buys (redactie) (2016). *Atlas van de Nederlandse zoogdieren. – Natuur van Nederland 12*. Naturalis Biodiversity Centre & EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- Creemers R.C.M. & van Delft J.J.C.W. (2009). *De amfibieën en reptielen van Nederland, - Nederlandse fauna 9*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Dietz, C., Helversen, O. van, & Nill, D. (2011). *Vleermuizen: Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika*. Utrecht, Nederland: De Fontein & Tirion Uitgevers.
- Greencells Group (2019). *Electrical design Hoogeveen 2*.

Foto's: Jaap Luijendijk
Rinze Kroeskop

BIJLAGE 1 WETTELIJK KADER NATUURWETGEVING

Bescherming van soorten

Zorgplicht

De Wet natuurbescherming erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende planten- en diersoorten, of de soort nu beschermd is of niet (= zorgplicht). Deze zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wilde levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld, maar kan door toepassing van bestuursdwang wel worden gehandhaafd.

Beschermingsregimes

Op het onderdeel soortbescherming deelt de Wet natuurbescherming soorten in drie beschermingsregimes in:

1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Alle vogels cf. artikel Vogelrichtlijn

2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Soorten uit Bijlage IV Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn. In de bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd¹.

3. Beschermingsregime “andere soorten”

Soorten die uit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

Elk van deze beschermingsregimes heeft zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden.

Verbodsbepalingen

De Wet natuurbescherming gaat uit van het ‘nee, tenzij-principe’. In de wet worden ten aanzien van de beschermde soorten een aantal verbodsbepalingen genoemd (figuur 7). De verbodsbepalingen zijn gekoppeld aan het beschermingsregime van de soort (resp. Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de groep ‘Overige soorten’). Dat betekent dat deze verbodsbepalingen niet overtreden mogen worden, tenzij voor de soort(en):

- Een vrijstelling geldt;
- Er gewerkt wordt met een goedgekeurde Gedragscode (feitelijk een collectieve ontheffing);
- Een ontheffing is verkregen.

¹ De brochure ‘Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen’, versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016 impliceert dat de bescherming uit de Vogelrichtlijn prevaleert boven de bescherming van vogels uit de verdragen van Bonn en Bern

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Figuur 7. Overzicht verbodsbepalingen Wet Natuurbescherming (bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen (en deze toch te mogen overtreden) via een ontheffing of een vrijstelling moet aan drie criteria worden voldaan:

1. Er is geen andere bevredigende oplossing voor de handeling (=alternatievenafweging);
2. De afwijking is gebaseerd op een in de wet genoemd belang (b.v. openbare veiligheid of volksgezondheid);
3. De ingreep of handeling mag geen afbreuk doen aan en/of verslechtering betekenen voor de staat van instandhouding van de soort.

Als aan (alle) drie deze vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk in de vorm van een provinciale verordening of een (goedgekeurde) gedragscode.

Voorgaand figuur geeft een overzicht van de verbodsbepalingen per beschermingsregime. De verbodsbepalingen voor de groep van overige, 'nationale' soorten zijn geïnspireerd op de Habitatrichtlijn en op een aantal punten versoepeld. Zo is het opzettelijk verstoren van beschermde soorten (en hun verblijfplaatsen) uit deze groep van overige soorten niet langer verboden. Wel is het nog steeds verboden om vaste verblijfplaatsen van dieren onder dit beschermingsregime opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Voor vogels geldt dat verstoren niet verboden is als de verstoring maar niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort (*artikel 3.1, lid 4 en lid 5*). Het beschadigen van in gebruik zijnde vogelnesten tijdens het broedseizoen blijft verboden, maar het verstoren dus niet meer, tenzij er sprake is van een wezenlijke invloed op de staat

van instandhouding van de specifieke soort(en). Het is aan de initiatiefnemer om zich op de hoogte te (laten) stellen, en waar nodig aan te tonen, dat de op zich versturende activiteit geen bedreiging vormt voor de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort.

Tot slot geldt het opzettelijk doden of vangen en het verbod om vaste verblijfplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te vernielen of beschadigen, niet voor bosmuis, huisspitsmuis of veldmuis in of op gebouwen of de daarbij behorende erven of roerende zaken (*artikel 3.10 lid 3*).

Kader - Opzettelijkheid

In de Wet natuurbescherming is bij meer verbodsbepalingen dan onder de Flora en faunawet het opzetvereiste toegevoegd, in lijn met de artikelen van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. In de Flora en faunawet was alleen sprake van het opzetvereiste bij verontrusting (artikel 10). Hierdoor was de Flora en faunawet strenger dan de verbodsbepalingen van de Habitatrichtlijn. Niet-opzettelijke handelingen waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden, zijn nu niet langer verboden. Daar is van belang dat het Europees Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: *“Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant....”*.

Andere bevredigende oplossing(en)

De initiatiefnemer moet aantonen en beargumenteren dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn waardoor overtreding van de verbodsbepaling(en) kan worden voorkomen, bijvoorbeeld door planaanpassing of het aanpassen van de uitvoeringsperiode. Het is aan het bevoegd gezag (doorgaans dus de provincie) om de alternatieve oplossingen te beoordelen en hierover te besluiten. De onderbouwing moet gebaseerd zijn op objectieve en controleerbare gegevens.

Belangen

Voor de soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de in deze richtlijnen genoemde belangen. Voor de groep van overige, nationaal beschermde soorten wordt uitgegaan van de in de Habitatrichtlijn genoemde belangen, plus een aantal aanvullende belangen. In het Kader Wettelijk Belang wordt een overzicht gegeven van deze belangen.

Staat van instandhouding van de soort

Tot slot moeten de effecten van de voorgenomen handeling(en) worden beoordeeld aan de staat van instandhouding (SvI) van de soort. De SvI varieert per soort en per handeling, en is niet vastgelegd in de wet. Een handeling op een zeldzame beschermde soort zal eerder leiden tot een negatief effect op de SvI dan bij een algemene soort. Belangrijk is ook de trend (aantalsontwikkeling) en de ruimtelijke verspreiding van de soort. Bij de beoordeling moet rekening worden gehouden met cumulatieve (versterkende) effecten, bijvoorbeeld door andere handelingen of ontwikkelingen in de omgeving en met reeds verleende ontheffingen voor dezelfde populaties van deze soort(en). Bij de beoordeling mogen compenserende en mitigerende (verzachtende) maatregelen worden betrokken. Het ecologische toetsingscriterium verschilt per beschermingsregime. Om te beoordelen of aan deze criteria wordt voldaan, moeten inzicht worden gegeven in:

1. De Svl (van de populatie) van de soort (in zijn natuurlijke verspreidingsgebied).
2. Het effect van de handeling of ontwikkeling op de soort.

Kader - Staat van instandhouding

- **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn:** "De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort".
- **Beschermingsregime soort Habitatrichtlijn:** "Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan".
- **Beschermingsregime Overige soorten:** "Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan".

Voorkomen van overtreding verbodsbepalingen

In sommige situaties kunnen maatregelen worden getroffen waardoor negatieve effecten en overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming kunnen worden voorkomen. Bijvoorbeeld door de kap van bomen met broedende vogels uit te stellen tot na de broedtijd. Al kan de boom ook een nest bevatten van een vogelsoort waarbij het nest jaarrond beschermd is, waardoor overtreding niet kan worden voorkomen. Het plannen van werkzaamheden buiten de kwetsbare periode(n) van beschermde soorten is een veel toegepaste maatregel. Andere mogelijkheden om overtreding te voorkomen zijn wellicht het aanpassen van de werkvolgorde, gebruik te maken van andere apparatuur of de werkzaamheden te faseren in ruimte en tijd (zoals in het voorbeeld).

Vrijstellingen

Onder de Wet natuurbescherming is niet altijd een ontheffing nodig bij handelingen die leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen in de wet. Dit zijn bijvoorbeeld de provinciale vrijstellingen en de gedragscodes. Ook kan er sprake zijn van een vrijstelling als de handeling is opgenomen in een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of programma in het kader van een programmatische aanpak. Tot slot kan het Rijk voor handelingen en activiteiten waarvoor zij bevoegd gezag is een vrijstelling geven in de vorm van een Ministeriele Regeling. Vrijstellingen kunnen alleen gelden voor de verbodsbepalingen en de voorwaarden zoals genoemd bij de verschillende beschermingsregimes.

Provinciale verordening

Provinciale Staten kunnen vrijstelling van de verbodsbepalingen verlenen. Zo zijn met een provinciale verordening een aantal vooral algemeen voorkomende en beschermde zoogdieren als egel en rosse woelmuis vrijgesteld van de ontheffingsplicht. Door deze mogelijkheid ontstaan echter wel verschillen in de bescherming van soorten tussen de verschillende provincies.

Kader - Wettelijk Belang

Voor vogels beschermd onder de Vogelrichtlijn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora en fauna;
- voor onderzoek en onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt;
- om het vangen, onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Voor soorten beschermd onder de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern of het Verdrag van Bonn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de bescherming van wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen eigendom;
- in het belang van volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van kunstmatige vermeerdering van planten, of
- om onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen, onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Voor andere 'nationaal' beschermde soorten kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- de belangen die gelden voor soorten van de Habitatrichtlijn zoals hierboven genoemd;
- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- ter voorkoming van schade en overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
- in het algemeen belang van de betreffende soort.

Programmatistische aanpak

De Wet natuurbescherming biedt de mogelijkheid om een programmatistische aanpak toe te passen. Een dergelijk programma kan zowel door het Rijk als door provincies worden opgesteld. Onder de Flora en faunawet is reeds ervaring opgedaan onder de 'Generieke' of 'Gebiedsgerichte aanpak'. Tevens is voor een aantal grootschalige ontwikkelingen en plangebied een Generieke ontheffing verleend zoals voor de gemeente Tilburg, het Havengebied Rotterdam en Vliegveld Twente. Het biedt de mogelijkheid om door middel van een actieve leefgebiedenbenadering te streven naar een betere verbinding tussen economie en ecologie.

Beheerplan Natura 2000-gebied

Tot slot zijn handelingen die onderdeel uitmaken van een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of een programmatistische aanpak (zoals stikstof) vrijgesteld, mits de handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van de soortenbeschermingsregimes.